

Pau Casals, J.S. Bach i les delícies del violoncel

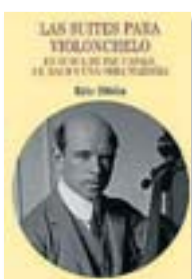
DAMIA ALOU

Les suites per a violoncel de Bach són avui peces de culte, però des que van ser compostes el 1720

fins a principis del segle XX, quan Casals les va recuperar de l'oblit, van ser considerades una col·lecció d'exercicis. La trobada de Casals amb les suites de Bach es va produir passejant amb el seu pare pel carrer Ample. Van entrar en una botiga de música, i allà va veure'n les partitures per primer cop, que assajaria durant 12 anys abans de tocar-les en públic.

Es creu que Bach va compondre aquestes suites quan era a la cort del príncep Leopold de Köthen, on aquest tocava la viola de gamba a la seva pròpia orquestra. Com que Bach no volia avergonyir el príncep fent-li tocar parts complicades, va desviar la complicació cap a les parts de violoncel, i acabà component peces per a aquest instrument sol.

Quan Casals va començar a interpretar les suites, aquella música era com una llengua morta que ningú sabia com sonava. Per poder tocar-les, va haver de reinventar la interpretació de l'instrument: va alliberar els dits i el braç que aguanta l'arc de la seva rigidesa i va desenvolupar el que en diria "l'entonació expressiva". Les vides paral·leles que traça Sibilin dels dos autors tenen força semblances: tots dos foren persones apassionades, a la vida i a la música. De jove, Bach es va arribar a batre en duel amb un fagotista, i Casals, home vehement, un cop va perseguir amb una pistola un amic seu per gelosia. Bach va engendrar 20 fills i va tenir una vida itinerant per les corts del que ara en diem Alemanya. Casals va portar també una existència nòmada: va viure la dictadura de Primo de Rivera i la República i va haver de fugir de l'Espanya franquista. Amb gairebé 90 anys es va instal·lar a Puerto Rico. Va ser sempre un ambaixador incondicional de la República i de Catalunya, i el 1958 va tocar a les Nacions Unides, on va parlar contra el fanatisme, els dogmes polítics i la manca de llibertat. Només tornaria un cop a Espanya, el 1958, per enterrar-hi la dona. La gravació de les suites per a violoncel de Bach és una de les músiques més intenses, líriques i exquisides que es poden escoltar. ♦

LAS SUITES PARA VIOLONCHELO
ERIC SIBILIN
TURNER
324 PÀG.
22 €

ARA

Un dissolvent marca Katherine Mansfield

PERE ANTONI PONS

Segons explica la contracoberta del recull de contes *En una pensió alemanya*, Katherine Mansfield (Wellington, Nova Zelanda, 1888 - Fontainebleau, França, 1923) va extreure els materials per escriure les històries que integren el llibre d'una estada que l'any 1909 va fer en un balneari de Baviera, on la seva mare l'havia enviat després d'una sèrie de relacions sexuals escandaloses per a l'època (amb un matrimoni inadequat, un embaràs extramatrimonial i un avortament inclosos).

Més enllà de satisfer el morbo biogràfic dels lectors, la informació és rellevant perquè, justament, el que trobarem en aquest recull de tretze relats és la visió, pessimista i burleta, ja una mica gastada per les giragoneses de la vida, que té una noia molt

llestia i anticonvencional del món benestant, reaccionari i profundament classista, en què es veu obligada a passar una llarga temporada.

Amb la desimboltura o la irreverència que li donen la joventut, una intel·ligència penetrant i el fet de ser l'única veritable estrangera de la pensió –els polonesos, els russos i els hongaresos no són, per als alemanys, tan estrangers com una noia nascuda a Nova Zelanda i provinent de la Gran Bretanya–, la narradora retrata un món poblat per personatges malalts o convalescents de les dolences més diverses, maniàtics i vanitosos, l'únic entreteniment dels quals és la xerrameca i la tafaneria, seriosament neurastènics, obsessionats amb el menjar i, en ocasions, hipocondríacs fins a la ximpleria. "Ahir a la nit vaig esternudar setze vegades, les vaig comptar. I en tres mocadors diferents". Molts dels personatges fan gala, a

EN UNA PENSIÓ...
KATHERINE MANSFIELD
LAVENÇ
132 PÀG.
13 €

més, d'un patriotisme incendiari i arrogant que, més enllà de marcar distàncies amb la narradora, també preludia el desastre de la Gran Guerra. Indignats i ofesos pel rebuig dels valors tradicionals que exhibeix la noia, a qui no s'estan de qualificar com "l'estranya entre nosaltres", la majoria dels estadants de la pensió es creuen posseïdors de totes les virtuts imaginables –la veritat, el sentit del bon gust, la saviesa–, la qual cosa serveix a Mansfield per posar-los encara més en evidència en la seva ridícula poquesa.

Cruel, lúcida i impertinent –hi ha històries que més aviat són gags satírics, que funcionen sobretot per la seva comicitat corrosiva–, l'habilitat de Mansfield per descriure l'atmosfera entre patètica i malsana de la pensió és sensacional. No té por d'utilitzar el traç gruixut ni tampoc la frase lapidària, però sempre ho equilibra amb la dosi justa de subtilitat: "Avui la pobra Frau Hauptmann no podrà venir amb nosaltres; li han sortit tot de grans per culpa dels nervis. Ahir es va excitar molt després d'escriure dues postals".

També és brillant la capacitat de l'autora per mostrar els aspectes més humans i vulnerables d'uns personatges completament vulgars i risibles. Lluny de la caricatura barroera, la mirada dissolvent i l'humorisme maliciós, punxegut, es complementen, en els millors contes, amb un dramatism impactant. Destaquen, en aquest sentit, *Frau Brechenmacher va a un casament*, *L'ànima moderna*, *Un natalici*, *L'oscil·lació del pèndol* i *Una foguerada*.

Tot i que aquest és el primer llibre de Katherine Mansfield –el va publicar amb només 23 anys–, no s'hi poden rastrejar els defectes que habitualment s'associen als escriptors joves: l'afany de transcendència, la tendència a fabricar una prosa pomposa i preciosista, la innocència en el sentit, la poca destresa –obvietats, tòpics, simplismes– a l'hora de plantejar les situacions i de resoldre-les... M'hi jugaria el coll que els millors contistes anglosaxons del segle XX –posem un Hemingway, un Salinger i un Cheever– en van aprendre unes quantes coses, de la fabulosa senyoreta Mansfield. Simplement, esplèndid. ♦

'Gratin' intel·lectual

MARINA ESPASA

La cultura francesa ha aportat, és difícil negar-ho, grans coses a la humanitat. Podríem citar l'invent de la guil·lotina, sense anar més lluny, i tot el que la va envoltar: declaracions universals dels drets humans i abolicció de l'Antic Règim, entre altres minúcies. Però, ai!, també és la responsable d'una gastronomia que abusa d'un element greixós i brillant: la mantega. Allò que, en el seu punt just, és d'agrair, quan abunda i sobreix, ho converteix tot –el menjar, o el discurs intel·lectual– en un *gratin* enfarfegat i indigerible.

Encara que no ho sembli, estem parlant de Gilles Lipovetsky, un sociòleg brillant i optimista, i d'Hervé

Juvin, un economista amb ínfulas de narrador transcendent, i pessimista. Dues visions del món, cent pàgines per a cadascuna, i quinze més de transcripció d'un debat que va tenir lloc al Collège de Philosophie entre l'any 2008 i el 2009. Lipovetsky recupera el concepte de *cultura-món* que havia exposat al seu llibre anterior: la racionalitat, l'eficàcia i la individualitat són els valors que Occident està exportant, de manera inexorable, a la resta del planeta, cosa que el converteix en un lloc més homogeni i més heterogeni a la vegada. Per molta islamització del món àrab que ens vulguin vendre, és més profunda la modernització de la societat que hi té lloc. Cal dir que haver escrit això abans de la Primavera Àrab d'aquest any té molt de mèrit.

OCCIDENTE GLOBALIZADO
GILLES LIPOVETSKY I HERVÉ JUVIN
ANAGRAMA
216 PÀG.
16 €

A l'extrem oposat, Juvin veu el got mig buit: el món va cap a la uniformització total, la cultura ha mort, les persones no tenen referents, ni fe, ni arrels, l'escassetat de béns materials truca a la porta, i la desaparició dels mitjans de comunicació de masses, i la seva substitució per internet, lluny d'aportar pluralitat, només fa que s'aguditzin els extremismes. ¿Occident és encara el model per a la resta de societats i cultures del món, que no aspiren a res més que a assemblar-s'hi? ¿O ja està en franca decadència, i serà substituït per alguna cosa que encara no sabem com serà? Tot i la prosa d'Hervé Juvin, tot i els hiperraonaments de Gilles Lipovetsky, el llibre planteja, raona, dubta i contraposa postures: ¿funciona com a instrument per al debat? ♦